

אלא דאף כשעשו עבור אחרים, עי **בט"ז** (וי"ד סי' צט ס"ק ה) שבאר בשם המהרש"ל שאע"פ דאסרין לענון אין מבטלן איסור לתכלה, אם ביטל עבור אחר, מ"מ היינו דוקא שידע זה שנתבטל עבורו וניחא ליה אפי' לא צוה אותו לטעול בשם המהרש"ל (שם) על לאסור אבל בלא"ה לית לך בה. ולפ"ז ה"ה ב"ד שפנישם עבור אחרים גם נחא להו שאין לאסור. אולם הגר"א (שם) על השיעור (שם) ע"פ הריב"ש (סי' תצח) כתי' דאף מי שנתבטל עבורו ולא ידע מזה גם נאסר. וכן דעת הפר"ח (ס"ק ה) דכל שניחא ליה אסור. וכן נקט החו"א (סי' לו ס"ק ג' ד"ה לפ"ז). אולם הפמ"ג (מ"ז ס"ק ה) בשם הר"ת כתי' דדוקא כשידע זה שנתבטל בשביל נאסר. וכן פסק החכ"א (כלל כלל אות ה). ועי' **שד"ח** (ח"א עמ' 319) ו**בדרכ"ה** (סי' צט ס"ק ה) משי"כ בזה. והכרעת הגר"ש והגר"ש **ואזני צאל** (בדיקת המון חלכה פ"ו הנה ג) שיש לחשוש לריב"ש. ועי' **קהלות יעקב** (שם) ועי' **בכת"ס** (א"ח סי' ה) שנקט דאף למקליט היינו כשנתנו במתנה אבל אם עשה ע"ד למכור י"ל דלכו"ע כה"ג אסור. אולם בהר"צ (ח"א סי' קפ ד"ה ורע"ז) דחה דבריו. ועי' **מנחה אברהם** (שם) הובא **במנח"א** (ח"א ע"א אות ה) דיש לחלק בין הקונים המתמידים שלו, שעושה לעצמו, על שדינם כעושה עצמו, אולם לקונים אחרים, אי"צ למחות, אחר שימתינו בכדי שיעשו. ובדיעבד ב"ד שאין להושיע לעצמו, על הטי"ז ודעימיה בפרט ד"ל שאף המחמירים יודו כיון שעושין נגד רצונן של האחרים ולא נחא להו בזה.

ועוד י"ל דאין דבר אסור דבר שאינו שלו, כמבואר **במ"א** (סי' רג ס"ק ח) דעבדט שמהוירין בתשילום צונגני בשבת, כיון שאין הישראל רוצה בכך שכשהקדירות נתקרו לגמרי לא היו מניחין לחמם אותן כלל, שעושין העבדים לאו כל כמינהו לאסור על כרחינו. וכן פסק המ"ב (ס"ק צו). ולפ"ז ה"ה ב"ד דאין בידם לאסור דבר שאינם שלהם. וכן נקט הגר"ק שליט"א (חוט שני ע"פ ח"ב עמ' מו אות טו) שמותר להשתמש בבנין שבנו במזיד בעבור עבור הרבים מפני שאין בכח הגונה לאסור על הרבים הקרקע המיועדת להם. (ואע"פ דמבואר בסמוך שבנין שנבנה בפרסיה נכון שלא להשתמש בו, י"ל דשאני הכא שעושים בעל כרחם).

א. **לש ע"ד ע"פ עכו"ם בשבת כפרה"א** (ואע"פ דמבואר ב"ד כי מצינו שנקטו עולמית על מעשה עכו"ם שעשה בפרהסיה עבור ישראל, דתן **שבת** (ק"א). עשו לו ארון ופירו לו קבר יקבר בו ישראל ואם בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית. והקשו **בגמ'** דימתין בכדי שיעשו ותו לא, אמר עולא בעומד באסרטיא. ובאר הר"ן (ס"ה ברי"ף ד"ה ורס"ה) דאסיפא קאי דקתני לא יקבר בו עולמית פריך אמאי לסיגי בכדי שיעשו, ומפרקינן דבעומד במקום פרסהיא וגנאי הוא לישראל שיקבר בקבר מפורסם שנתחלל בו שבת, וכן דעת הרמ"ב (פ"ס ה"ה) וכתי' שם דכשהוה בפרסהיא אינו אסור אלא לישראל ששעשה בשבילו אבל לישראל אחר מותר דהוה דימתין בכדי שיעשו, ע"כ. [ועי"ש ברש"י שפירש הסוגיא באופן אחר, ואכמ"ל]. וכן פסק השו"ע (סי' שכה סעי' ד). והוסף **המ"א** (שם ס"ק לא סי' שז ס"ק כח) דה"ה בכל מילי דפרהסיה אסור עולמית כמבואר ברמב"ם (שם), ע"כ. משמע אולם הטי"ז (ס"ק יג) הביא טעמו של הר"ן שגנאי הוא לישראל שיקבר בקבר מפורסם שנתחלל בו שבת בשבילו, ע"כ. משמע דבשאר דברים שרי אף שנעשו בפרהסיה. וכ"כ הפמ"ג (סי' שכה מ"ז וא"א שם) בדעת הטי"ז. והכרעת המ"ב (ס"ק עג) שאין להחמיר בעת הצורך, ע"כ. מבואר דמלאכה שעשית ע"י עכו"ם בפרהסיה בשעת הצורך מותר להנות ממנה.

ב. עשה העכו"ם בדרך עוד מצינו לענון עכו"ם שעשה עבור ישראל **במ"ק** (י"ב) דמר זוטרא בריה דרב נחמן בנו ליה אפדנא מקבלי קיבולת חוץ לתחום אקילת רב סאור ורב הונא בר חיננא ולא עאלו לגויה, ואיכא דאמרי חו"א נמי לא על בגויה, ולא אמר שמאל מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור ור' תחום ומ"ה, אדם חשוב שאני, ואיכא דאמרי סייעי טעמיה בהדיהו (שהיה נותן להם תבן למלאכה, דהואיל והוא מסייע בהדיהו, אסור, רש"י), ע"כ. וכתי' **הרי"ו** (ש"ס י"ג פ"ג) דמוכח מכאן דהוה אדם חשוב ובנו לו חוץ לתחום שלא יכנס, ע"כ. [ועי"ש בשם הרמב"ד שהתיר כשנבנה בקבלות גמורה מוחץ לתחום].

ועי' **בב"י** (סי' רמז) שהביא דברי **הטור** בסי' תקמ"ג שכת' בענין חוה"מ שאם נבנה באיסור ע"י גוים נכון להחמיר שלא יכנסו בו ומשם נלמדו להיכא דנבנה באיסור בשבת דנכון להחמיר דכ"ש הוא, ע"כ. וכן פסק השו"ע (שם סעי' ג). ועי' **ברמ"א** (שם) דמבואר דהכא מיירי שלא התנה כלל עם עכו"ם שלא יעשה בשבת (דאליכ דעתו שאין לחוש ועי' במ"ב ס"ק כ"ב). וכתב **המ"א** (שם ס"ק יא) דבכה"ג נאסר אף עבור כולם, ולא דמי להא דלעיל בעכו"ם שעשה קבר עבור ישראל, כי התם העכו"ם עשה ע"ד עצמו אסור רק לו אבל אם עשה בשב"כ אסור אף לאחרים, ע"כ.

ועי' **בב"ח** (אות ג) שכת' דאם בנו גוים ביתו בקבלות יש להתיר לדור בו אלא שמ"מ נכון להחמיר. וכן פסקו הטי"ז (ס"ק ד) והמ"א (ס"ק י), אלא שמהמ"א מבואר שבדיעבד שרי אף לתכלתה, משאי"כ לדעת הבי"ח אף בדיעבד אכתי נכון להחמיר. והמ"ב (ס"ק ג) פסק שבדיעבד יש לסמוך בקבלות על דעת ר"י ומותר לדור בו אפילו לעצמו, ע"כ. ועי"ש **במ"א** שכת' כשהוה בקיבולת, אבל בשכיר יום דמדינא אסור יש בזה איסור מצד הדין בדיעבד. וכן מוכח ג"כ דעת הבי"ח לענון שכיר יום, וכ"כ החי"א דבשכיר יום אסור מדינא בענין זה שהוא מילתא דפרהסיה לו לעולם ולא לאחרים בכדי שיעשו וכמו לקמן בס"ה סי' ע"ג. ועי' **המ"ב** (ס"ק יג) הביא דבריהם וכתב דמזכר מהטי"ז והאי"ו דאף כה"ג אינו אסור מדינא כ"א בכדי שיעשו ועי' לקמן בס"ה סי' ע"ג. וע"כ. ומשמע מדבריו במה שציין לדבריו בסי' שכת' דבעת הצורך יש להקל. וא"כ שוב י"ל דבני"ד דאע"פ שנבנה באיסור בעת הצורך אפשר להקל. [ועי"ן **בא"ף לך שלמה** (ח"א סי' צז) שכת' דדין זה הוא אף אם בנו חלק מהבית בלבד בשבת כי לא שייך בכגון דא ביטול ברוב דכל קבוע כמחצה אף מחצה].

ג. ישראל שבנה וכ"ז כשעכו"ם בנה, אבל אכתי יש לדון כשישראל עשה כן. והנה תנן **בתרומות** (פ"ב מ"ה) הנוטע שבת שוגג יקיים מזיד ועקור. וכן הוא **בגיטין** (ג' ג). ועי' **בתוי"ט** (שם) שכת' דדוקא לענון זה האמירין חכמי שבשיל בשביל לעקור הביטול. ובאר **בפת"י** (ג' אות ג) הביא דיכול להטיל המבוטל לים לא רצו אז אכמירין להפסיד דבר המותר רק לבטל מעשה האיסור היכא דאפשר, וקמ"ל דאע"פ דכל נטיעה אינו קולטת עד אחר י"ד יום, ואז יהיה זמן היתר אפ"ה כיון דאפשר צריך לבטל מעשה הנטיעה שהוא האיסור, ע"כ. **ובמשנה ראשונה** (תרומות שם) כת' דדוקא לענון נטיעה החמירו כי תתקיים ימים רבים. והבאה"ל (רי"ש סי' שית ד"ה אחת) כתי' דלדעת השו"ע דפסק כר"י בשוגג מותר ליהנות במוצ"ש, זהו בכל מלאכות דמזכר הקנס שקנסו חז"ל שלא ליהנות בו ביום עד מו"ש אבל בנוטע בשבת וה"ה בזורע דבלא"ה אין יכול ליהנות לאלתר שוגג שוה למזיד שבניהם צריך לעקור הנטיעה, ע"כ. (ועי' **בקהלות יעקב** (שם) שכת' דאפשר דנטיעה שאני כי ממשיכה לגדול מכח מעשה הנטיעה שנעשה בשבת).

וכתב **המנח"ש** (ח"א סי' ה) דלפ"ז צ"ע במי שחפר בור או בנה בית בשבת בשוגג אם חייב במוצ"ש לסתור מה שבנה ולסתום מה שחפר. ועי"ש שכת' דאפשר שלא אמרו שהנוטע שבת יעקור אלא מיד שעדיין אין הפסד כ"כ גדול כיון שיוכל תיכף לחזור ולשולתו, משאי"כ לאחר זמן מרובה אשר אם יעקור אותו יפסד לגמרי ולא יוכל עוד ליטע אותו אפ"ה דינה חיוב לעקור. ועוד אפשר דדוקא לענון נטיעה החמירו לעקרה מפני שהוא דבר קל לעקור ולחזור ולנטוע אפ"ה אם שני וכדו' אינו חייב לסתור. וכמו כן י"ל דדוקא לאותו שנטע חובה לעקור משאי"כ לאחרים שקבלו אותו ממנו, ע"כ. **ובשבט הלוי** (ה"ה סי' סב אות ח) כתי' דאף אם נימא דאסור להנות ממנה שעשו בשבת, מ"מ כיון שאם יוציא חלק זה יפסד השאר שנעשה בהיתר יתכן שלא החמירו חכמים לאסור להנאות ממנו, ע"כ. ולפ"ז ה"ה ב"ד אין חובה לסתור. [ועוד דלפי הביאור הלכה הני"ל יוצא דלדעת הגר"א שלא פסק כר"י אין חובה לעקור].

י. **דא ישראל שבנה ע"י ישראל אחר** אלא דשי"ב **בא"מ** (א"ח ח"ד סי' סט אות ה) שכת' שבת שבנה ישראל אפשר דיש להחמיר כמו שהחמירו בעכו"ם שבנה לישראל אף אחר כדי שיעשה, דהא אחר שיעשה גם כשעכו"ם בנה אין טעם לאסור דהא אין לחוש שיאמר לעכו"ם דאופן זה שאין לו הנאה ומ"מ אסור שאי"כ גם בישראל שבנה יש לאסור עוד מכו"ש וצ"ע לדינא, ע"כ. אולם **השבט הלוי** (ח"ד סי' לא אות ג) כתב דבישראל עצמו קיל יותר, אמנם לכל ע"פ **במ"א** (שם) דמזכר לחלל שבתות דינו כגון, וה"ה לענון מדי דפרהסיה שחלול ה' דבר ע"כ אם ידוע ומפורסם שנעשה בחלול שבת מן הדין להחמיר בו שלא להינות ממנו, ע"כ. ולפ"ז יש להחמיר ב"ד ולאסור שלא להשתמש במה שנבנה וכי' בשבת (אע"פ שאין חובה לסתור כני"ל). ודמסתבר דלא שייך להחמיר טפי מעכו"ם דדיו לדין להיות כגדון (ובעכו"ם בשעת הצורך מקילין פרט לחפירת קבר).

יא. כשמזכרים בדרך א"כ כיון שיש שת"מ מוחץ בדבר, י"ל דלא שייך לאסור להם השימוש, דיעו' **ברמ"א** (סי' רמז סעי' ג) שכתב על דין הני"ל (אות ז) דגשה עכו"ם בשכר, דאם התנה יראש"ם שלא לעשות לו מלאכה בשבת, והעכו"ם עשאה בע"כ למהר להשלים מלאכתו, אין לחוש. ואע"פ **המ"ב** (ס"ק כב) כתי' שלמה"א יראה שצריך למחות לו ולמנעו מפעולתו, ע"כ. ב"ד כיון שמוחים ואין בידנו לעצור הדבר לא שייך לומר כן.

העולה לדינא א' עכו"ם שעשה על דעת עצמו מלאכה בפרהסיה (כגון בנייה) עבור ישראל, אסור למי שנעשה אותה המלאכה לעולם, ובעת הצורך יש להתיר (א"כ חפר קבר בשביל הישראל דבאופן זה אין להקל). ב' ישראל שציווה לעכו"ם לבנות לו בית וכדו' בקבלות והעכו"ם בנה אף בשבת תוך התחום, י"א שכן החמיר שלא יכנס שם מי שנבנה בשבילו לעולם ואפילו אחרים בכדי שיעשו. ובדיעבד יש להקל לדור בו אפילו לעצמו. (ועי' בזה לעיל אות ו'). ג' אם התנה הישראל בפירוש עם העכו"ם שלא לעשות מלאכה בשבת, והעכו"ם עשאה בעל כרחו, בדיעבד לא אסור לכו"ם, ומ"מ לתכלתה עליו למחות בו ולמנעו מפעולתו. ד' אם ישראל מומר עשה מלאכה לצורך ישראל אחר יש להחמיר שדינו כעכו"ם כני"ל. ה' מותר להשתמש בבניה וכדו' שנבנה בשבת עבור הרבים מפני שאין בכח הגונה לאסור דבר שאינו שלו בעל כרחם של אחרים.

ניתן להאזין לשיעורי הלכה

מבעמח"ש שמעתא עמיקתא שליט"א

בקול השמון טל. 03-617-1111 יש להקיש 3-1-3 שולחה 65

(זמן ממוצע של כל שיעור כרבע שעה)

אשר

העלון נתרם בעילום שם להצלחת התורם וכל עם ישראל - שלוחות והערות בעניני הגליון ניתן להתקשר ל: 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: AMIKTA571@gmail.com

בספר לוד אמת (סי' ו ס"ק א"ה) כתב דהיכא שהראוהו בפרשה שנייה חובת היום יראה דלא יחזור ויבדק, וכמ"ש בברכ"י סימן ז' דבענין ברכות שב וא"ת עדיף אף דמזן סבר לברך, וכן ראיתי לרבותי. וכ"כ לדינא **הכה"ח** (סי' ק"מ ס"ק ט"ו). [ועי"ן בהגהות ערך להם להמריק"ש דציין על דברי המחבר הדדב"י פסק כדברי האומרים דאי"צ לחזור ולברך. ועי"ן עוד **בגנית יודים** (א"ח כלל א' סי' כ) דהסיק לדינא דאי"צ לחזור ולברך.]

אלו דעת הרבה מהאחרונים דקמ"ל עיקר לדינא כסברא אחרונה דצריך לחזור ולברך. כ"כ **המב"ט** (ח"א סי' רכ"ח), **הפר"ח** (ס"ק ג), **הפרח שושן** (א"ח כלל א' סי' א), **הט"ז** (סי' ק"מ ס"ק ד), **הקיצור שו"ע** (סי' כ"ג י"ח), **ערוך השולחן** (סי' ק"מ ס"ק ה) ו**הח"י אדם** (הל' ס"ת כלל ל"א סי' ט). וכן הכרעת לדינא **המשנ"ב** (סי' ק"מ ס"ק ט).

לדינא הטי"ז (ועי"ן הביא דא"צ לגלול הספר א"צ לחזור ולברך, ועי"ן **השולחן ערוך** **ש"ט** קראית התורה - סי' ו ס"ה ס"ק י"ח) ו**חב"י אדם** (שם) דביאורו דהיינו אף היכא דהראו לו בפרשה אחרת. וכדבריהם פסק **לדינא המשנ"ב** (שם).

ולפ"ז נמצא לכאוי דבנידון ידן דקראית חנוכה לא היתה מגולה לפני, לדעת הפמ"ג והברכ"י א"צ לחזור ולברך. אולם לדעת הרבה מהאחרונים צריך לחזור [ואלם "ברכו" כתב **הקיצור שו"ע** (סי' כ"ג י"ח) דלא יאמר שנית. וכ"כ **ערוך השולחן** (סי' ק"מ ס"ק ח)].

(והיכא דתחיל לקרא בפרשה שהראוהו בטעות, ס"ל **למנ"א** (סי' ק"מ ס"ק ג) דמשמע דלכו"ע א"צ לחזור ולברך, והחזיק אחריו **השולחן ע"י ש"ט** (שם). אולם שאר האחרונים ס"ל כמ"ש המחבר דאין נפיק אם תחיל לקרות. וכן נ"י **מהבה"ל** (ד"ה ותחיל).)

ג - אלא דמצינו **בפמ"ג** (סי' א"א ס"ק ד) שכתב דנ"ל דכל זה בהראו לו פרשה אחרת וסבור שזו חובת היום ועל"ה בידך, דבכה"ג א"צ שחזור ומכ"כ, משאי"כ בטעות שפתחו ס"ת וסבור ששם כתובה פרשה חובת היום ויבדק ואח"כ הוצרכו לגלול, דשתיקה אינה הפסק וכוונתו על חובת היום.

ולפ"ז י"ל דבני"ד אם היה ברור לעולה דהיום יש לקרוא פרשה חנוכה ולא ר"ח, אלא דלא שם ליבו לכך, לא יחזור ויבדק. ועי"פ דמדברי **הבה"ל** (סי' ק"מ ד"ה והזכיריהו) נ"י דלעתו נוטה דלא כהפמ"ג, דאחר שהביא דבריו סיים וכתב - ובעל דרך **החיים** (הל' קראית ס"ה ק"מ ס"ק ה) הביא ראיה מסי' ר"ט ס"ב בהג"ה דאין לחלק בזה. ע"כ. מ"מ מדי ספק לא יצאנו.

ועי"ן **בא"מ** (א"ח סי' ל"ח) שכתב דהורה בעת מקץ בחנוכה שהיה ס"ת נגלל בפרשת וישלח, ויבדק, שלא יבדק פעם שניה, כיון דידוע לכל שבשבת חנוכה הוא פרשת מקץ אך היה סבור שהוא נגלל על פרשת מקץ, ואף שפתח ברור שלא ראה, ונמצא שהברכה היתה על פרשת מקץ והגלילה אינה הפסק. וכן יש להורות בכל שבת כשאומר שידע איזה פרשה צריך לקרא שאין לו לבדק פעם ב'. ועי"ן בפמ"ג בא"א סי' ק"מ בסופו שכתב כן, והוא נכון דכן מסיק בגמ"א שם דאינו מצד הפסק אלא משום דלא היתה דעתה עלויה ע"ש.

העולה לדינא א' - העולה לתורה והראוהו פרשה אחרת מזו שהיה צריך לקרוא (המקום הנכון לא היה גלוי לפניו בשעת הברכה), דעת החי"א דמספק א"צ לחזור ולברך, וכן נקט לדינא הכה"ח. אולם הרבה מהאחרונים ס"ל לחזור ולברך (אך א"צ לחזור ולומר ברכו), וכן נקט לדינא המשנ"ב. ב' - היכן שהיה ברור לעולה היכן צריך לקרוא, אלא שלא נתן דעתו על כך שהס"ת פתוח בפרשה אחרת, אף לדעת הפוסקים דצריך לחזור ולברך, י"ל דבכה"ג אין צריך לחזור ולברך. וספק ברכות להקל.

עניני שבת קדש מוצאי שבת (ה)

ג' הבלדות הנזכרות בנוסח אשת חונה - [ואומר: אתה אמרת להבדיל בין קדש לחול שנתא - ולהבדיל בין הקדש ובין החול, ובין אור לחשך שנתאמר "ויבדל אלקים בין האור ובין החשך" והאור נברא במוצאי שבת, ובין ישראל לעמים שנתאמר "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי" וכתבם בשבת "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם" הרי בשבת ישראל נבדל מן האומות ומקודשין. הרי אלו שלש הבלדות ששייך למוצאי שבת והיינו דאמרינן ב"ש ערבי פסחים הפוחת לא יפחות משלש והמוסיף לא יוסיף על שבע, אבל "ובין יום השביעי לששת ימי המעשה" אינו מן המנין אלא מתוך שצריך לאומרו בהבדלה על הכוס כדי לומר מעין חתימה סמוך לחתימה גם בתפלה לא תקנו להסירו". (אבודרהם, סדר מוצאי שבת)]

טעם שתקנו הבלדות בחונן הדעת - [והטעם שתקנו הבלדות בחונן הדעת לפי שאין אדם מגיע לדעת בין קדש לחול ואור לחשך אלא אחר חכמה גדולה ויגיעה רבה. ועוד שאין לו לאדם לעשות מלאכה במוצאי שבת קודם שיבדיל כן אין לו לתבוע צרכיו קודם שיבדיל, ולכן קובע הבלדה בברכת חונן הדעת שהוא ראש לכל הנצרכים". (אבודרהם, סדר מוצאי שבת)]

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"